

تاریخ اروپا از جنگ جهانی اول تا پایان قرن بیستم

دکتر محمود مرادی

انتشارات
بهنگار

مرادی، مسعود، ۱۳۳۶ -
 تاریخ اروپا از جنگ جهانی اول تا پایان قرن بیستم / مسعود مرادی
 تهران: بهنگار، ۱۳۹۵.
 ۴۲۴ صفحه.
 ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۳۵-۹۹-۰
 اروپا- تاریخ -- ۱۹۹۹-۱۹۱۴ م.
 Europe-- History -- 1914-1999
 اروپا -- تاریخ -- قرن ۲۰ م.
 20th century -- Europe-- History
 D۴۲۴ / م۴۲۲ ۱۳۹۵
 ۹۱۴/۰۳۲
 ۴۲۷۵۸۳۵

سرشناسه
 عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 رده‌بندی کنگره
 رده‌بندی دیویی
 شماره کتابشناختی ملی

انتشارات
 بهنگار

تاریخ اروپا از جنگ جهانی اول تا پایان قرن بیستم
 مسعود مرادی

طرح جلد: پردیس آقایی
 گروه تولید به نگار: دلناز سالاربهزادی، رها فتاحی
 چاپ: غزال
 چاپ اول: پاییز ۱۳۹۵
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۳۵-۹۹-۰

آدرس دفتر انتشارات: خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان شهید بهشتی، پلاک ۲۲۳۰، برج سپهرسای،
 طبقه سوم، واحد ۳۰۱
 تلفن: ۸۸۴۸۲۲۹۳ و ۸۸۴۸۲۲۴۹
 info@behnegar-pub.com

حق چاپ و انتشار محفوظ و متعلق به انتشارات بهنگار است.
 این اثر تحت پوشش قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان قرار دارد.

فهرست

۱۱	پیشگفتار.....
۱۵	فصل اول.....
۱۵	ریشه‌های جنگ اول جهانی.....
۱۷	پنج عامل عمده برای ریشه‌های جنگ اول جهانی در نظر گرفته می‌شود.....
۱۸	الف) دوران صلح مسلح.....
۱۸	ب) اتحاد آلمان: بر هم خوردن استاتوکو.....
۲۱	ج) وحدت ایتالیا.....
۲۳	عوامل مهم در بروز جنگ اول جهانی.....
۲۳	۱) رقابت روسیه و اتریش-مجارستان در بالکان.....
۲۵	۲) رقابت‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و دریایی آلمان و انگلستان.....
۲۷	۳) اتحادهای لوزان و صلح ناپایدار.....
۳۰	۴) جنگ‌های ۱۹۱۳-۱۹۱۴: مستقیم پیش درآمد جنگ اول جهانی.....
۳۱	۵) ارزیابی دولت‌های اروپایی از بروز جنگ.....
۳۲	۶) رقابت‌های استعماری در شرق.....
۳۴	۷) بهانه آغاز یک جنگ.....
۳۷	فصل دوم.....
۳۷	جنگ جهانی اول.....
۴۰	نقشه‌های جنگی آلمان و اهداف آن.....
۴۶	مواضع ایتالیا و جنگ اول جهانی.....
۴۷	پیکار در دریاهای.....
۵۰	ورود آمریکا به جنگ.....
۵۳	عثمانی در جنگ.....
۵۵	جنگ در خاورمیانه.....
۵۸	جنگ اول جهانی و ایران.....
۶۴	جنگ رو به پایان.....
۶۹	فصل سوم.....
۶۹	اروپا در فاصله دو جنگ.....
۷۱	۱) معاهدات صلح و نتایج حاصل از آن.....
۷۲	عهدنامه تریانون.....
۷۳	در نوبت متفقین بر سر موارد زیر به توافق رسیدند.....
۷۳	معاهده سور.....
۷۵	کنفرانس سان رمو.....
۷۶	عهدنامه ورسای.....
۷۸	تشکیل جامعه ملل و آرام شدن فضای سیاسی.....
۷۹	پیمان لوکارنو.....

۸۲	تحولات سیاسی پس از پایان جنگ اول تا جنگ دوم جهانی اروپا
۸۷	بحران ۱۹۳۳ آلمان و پیامدهای آن
۹۰	رشد فاشیسم در اروپا از ۱۹۱۹ تا ۱۹۳۹ - ایتالیا
۹۶	تحولات فرانسه (۱۹۳۹ - ۱۹۱۸)
۱۰۰	۳) تحولات اجتماعی بین دو جنگ اروپا
۱۰۲	خسارات ناشی از جنگ
۱۰۳	انگلستان در فاصله دو جنگ
۱۰۶	مشکلات و بحران‌های اقتصادی بریتانیا
۱۰۹	اسپانیا و جنگ داخلی
۱۱۷	فصل چهارم
۱۱۷	تحولات وسیع آزادی خواهی تا رقابت با جهان سرمایه داری
۱۴۱	سیاست‌های استالین در استای اداره شوروی
۱۴۵	فصل پنجم
۱۴۵	اروپا در جنگ دوم
۱۴۷	ریشه‌ها و علل جنگ
۱۵۲	هیتلر و جایگاه او در جنگ
۱۵۴	تحولات آلمان و روند ورود به جنگ
۱۵۸	حرکت به سوی جنگ
۱۷۱	دعای آلمان در لهستان و اهمیت آن در سدهی آلمان به سوی جنگ
۱۷۸	تحولات انگلستان و روند ورود به جنگ
۱۸۵	تحولات سایر کشورهای اروپایی و ورود آنان به جنگ
۱۸۵	ایتالیا
۱۹۱	اسپانیا
۱۹۱	اتحاد جماهیر شوروی
۱۹۵	تحولات خارج از اروپا و ورود آنان به جنگ
۱۹۵	ژاپن
۱۹۷	ایالات متحده آمریکا پس از جنگ اول و آماده سازی ورود به جنگ دوم
۲۰۱	فصل ششم
۲۰۱	روند جنگ جهانی دوم
۲۱۲	فرانسه تحت اشغال
۲۱۴	تعقیب پیروزی در سایر سرزمین‌ها
۲۱۹	خاورمیانه در روند جنگ جهانی دوم
۲۲۰	موقع ایران در جنگ دوم جهانی
۲۲۱	اشغال ایران به دست متفقین
۲۲۳	ادامه جنگ دوم در خاورمیانه
۲۲۶	ورود آمریکا به جنگ دوم جهانی
۲۲۷	ورود اتحاد جماهیر شوروی به جنگ علیه آلمان
۲۳۱	تشکیل دولت حکومت موقت جمهوری فرانسه

۲۳۶	اقدامات پس از جنگ
۲۳۹	فصل هفتم
۲۳۹	جنگ سرد
۲۴۱	پایان جنگ جهانی دوم و بستر بحران های آینده
۲۴۲	ایتالیا
۲۴۲	بلژیک
۲۴۶	شکل گیری بلوک شوروی در اروپای شرقی
۲۴۹	ریشه های جنگ سرد
۲۵۵	تسلیم آلمان به سلاح های هسته ای
۲۶۲	بحران دوم (۱۹۶۳-۱۹۵۸)
۲۵۷	تداوم جنگ سرد در خارج از اروپا
۲۵۸	جنگ کره
۲۶۲	بحران برلین و "جنگ سرد"
۲۶۳	بحران موشکی کوبا
۲۶۴	دلایل استقرار سلاح های هسته ای در کوبا
۲۶۶	واکنش آمریکا به اقدامات شوروی در کوبا
۲۶۷	مسئله ویتنام و نقش آن در تعدیل جنگ سرد
۲۶۷	آغاز جرقه های تنش در ویتنام
۲۶۸	بهار پراگ و سرنوشت آن
۲۷۴	همزیستی مسالمت آمیز و تنش زدایی در روزگار سرد
۲۷۷	بستر و چشم انداز کلی تنش زدایی
۲۷۸	شرایط و عوامل تغییر رویکرد
۲۸۰	تنش زدایی (۱۹۷۵-۱۹۶۲)
۲۸۰	رقابت های آمریکا و شوروی در دوره جنگ سرد
۲۸۲	واقعه یوم کیپور
۲۸۲	اوضاع سیاسی و اقتصادی شوروی در دوره تنش زدایی
۲۸۳	قراردادها و اجلاس های آمریکا و شوروی در روند کاهش تسلیحات در دوره تنش زدایی
۲۸۴	پیمان منع تکثیر سلاح های هسته ای، (ا ژوئیه ۱۹۶۸) (No. 1 - Proliferation Treaty)
۲۸۴	گفت وگوهای محدود کردن سلاح های استراتژیک (SALT)، (۱۹۷۲)
۲۸۵	قرارداد سالت ۱
۲۸۷	قرارداد موشک های ضد بالستیک (Anti-Ballistic Missile Treaty)، (۱۹۷۲)
۲۸۸	پیمان سالت ۲ و پیمان ۱۹۷۹
۲۸۸	پیامدها و نتایج تنش زدایی
۲۸۹	پایان تنش زدایی و آغاز عصر همزیستی مسالمت آمیز
۲۹۱	تحولات دو بلوک در پایان جنگ سرد
۲۹۳	فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد
۲۹۵	فصل هشتم
۲۹۵	یوروکمونیسم از آغاز تا پایان

۲۹۸.....	۱. احزاب کمونیستی در کشورهای غیر کمونیستی اروپایی
۲۹۸.....	فرانسه
۳۰۳.....	حزب کمونیست انگلستان
۳۰۵.....	کمونیسم آلمانی
۳۰۷.....	حزب کمونیست ایتالیا
۳۰۹.....	حزب کمونیست اسپانیا
۳۱۰.....	۲. اروپای شرقی - تشکیل بلوک شرق
۳۲۲.....	فروپاشی بلوک شرق
۳۲۶.....	فروپاشی بلوک ۱۷ گانه کمونیسم اروپای شرقی
۳۲۹.....	فصل نهم
۳۲۹.....	اتحاد اروپا
۳۳۱.....	بستر سازی برای اتحاد اروپا
۳۳۴.....	پیمان دانکرک (Treaty of Dunkirk) و پیمان بروکسل (Treaty of Brussels): پی‌ریزی اتحاد اروپا
۳۳۶.....	پیمان جامعه دفاع اروپا (Defense of Europe Convention)
۳۳۸.....	روند شکل‌گیری اتحادیه اروپا و مراحل آن
۳۴۰.....	حقوق بشر و آزادی‌های اساسی در قانون اروپای متحد
۳۴۲.....	بازار مشترک اروپایی
۳۴۶.....	محور بن - پاریس
۳۴۷.....	معاهده ادغام گامی در جهت اصلاح نهاد های جامعه اروپا
۳۴۷.....	بحران بر سر قدرت‌گیری بیشتر نهادهای جامعه اروپا (نقد صندوق خالی)
۳۴۸.....	شورای سران کشورهای بازار مشترک (شورای اروپا)
۳۴۹.....	موافقت‌نامه شنگن (Agreement of Schengen)
۳۵۰.....	سند واحد اروپایی (SEA) Act European Single
۳۵۰.....	الف) تقویت نهادها
۳۵۱.....	ب) تدابیر اقتصادی
۳۵۱.....	ج) تدابیر سیاسی
۳۵۱.....	اتحاد دو آلمان
۳۵۲.....	فروپاشی شوروی و تأثیر آن بر روند وحدت اروپا
۳۵۳.....	روند شکل‌گیری و ضرورت‌های عهدنامه ماستریش
۳۵۹.....	چگونگی همکاری پارلمان اروپا و سایر نهادها پس از عهدنامه ماستریش (فرآیند قانونگذاری در شورای اروپا)
۳۶۱.....	پارلمان اروپا و سیاست خارجی اتحادیه اروپا
۳۶۳.....	ارکان پیمان ماستریش
۳۶۴.....	الف) جوامع اروپایی
۳۶۵.....	ب) سیاست خارجی و امنیتی مشترک
۳۶۵.....	ج) همکاری‌های قضایی و امور داخلی
۳۶۶.....	نهادهای برآمده از پیمان ماستریش
۳۶۶.....	الف) پارلمان اروپا

۳۶۶	ب) شورای اروپا
۳۶۶	ج) شورای وزیران
۳۶۶	د) کمیسیون
۳۶۷	ه) دیوان دادگستری
۳۶۷	سایر نهادها و بنیادهای اتحادیه اروپا
۳۶۷	کمیسیون اروپایی
۳۶۸	شورای اروپا
۳۶۹	شورای اتحادیه اروپا
۳۷۰	دیوان عدالت و دیوان محاسبات
۳۷۱	فصل دهم
۳۷۱	چشم‌انداز سیاسی اروپا از آغاز دهه ۸۰ تا پایان سده بیست میلادی
۳۷۶	جنگ‌های یحکان و ناتوان اروپا در مواجهه با آن
۳۸۰	نظام تک قطبی و حاکمیت هائیک امریکا
۳۸۲	جایگاه علم و فناوری در پایان قرن بیستم
۳۸۹	اسناد، تصاویر و نقشه‌ها
۴۰۳	منابع
۴۱۷	ضمایم

پیشگفتار

قرن بیستم با شکل‌گیری بحران‌های آشکار و پنهان سیاسی در سطح قاره اروپا شروع شد. هر یک از کشورها به دنبال متحدی و دشمنی می‌گشت و در رقابت‌های پیچیده و رمزآلود به انباشت ذخایر جنگی اقدام می‌کرد. شکل‌گیری دو بلوک رقیب و گسترش رقابت آنان در مستعمرات این امید را برای مردم اروپا پیش آورده بود که صحنه جنگ‌های آینده خارج از قاره خواهد بود. تقسیم بیشتر سرزمین‌ها و مانداری بنادری در افریقا یا آسیا کم هزینه‌تر از جابه‌جایی شهرها و مرزهای داخلی اروپا برای رونق‌دهی اولیه دول اروپایی در قبال بحران‌های طنجه و آگادیر و قائل شدن حقی برای انسان در مستعمرات افریقایی، امیدی برای فروکش کردن طمع آن کشور در سرزمین‌های کشورهای محاربه به حساب می‌آمد. اما راه‌حل‌های پیشنهادی فرانسه، انگلستان، روسیه و دیگر بازیگران بزرگ استعماری پاسخی مناسب به آز و طمع آلمان‌ها نداد و اروپا هر روز به‌سوی گسترش و تعمیق بحران‌های خود پیش می‌رفت.

ضعف‌ها و ناکامی‌های عثمانی، زمینه‌های مداخله رقبای اروپایی او را فراهم می‌کرد. روس‌ها در قفقاز و کریمه دست به توطئه زدند و انگلیسی‌ها در خاورمیانه بساط فتنه را فراهم کردند و فرانسه شمال افریقا را مورد تجاوز خود قرار داد. مشکلات داخلی و مداخلات خارجی روزبه‌روز شدت بحران‌های امپراتوری عثمانی را بیشتر می‌کرد. انقلاب‌های ناکام و کودتاهای ترکان جوان و کمیته اتحاد و ترقی که نه اتحادی ایجاد کرد و نه پیشرفت و ترقی‌ای، زمینه‌ساز

گسترش نارضایتی‌های داخلی شد و نظام حکومتی را در ایام سخت و بحرانی قرار داد. در بالکان کانون بحران‌های داخلی و خارجی و توطئه‌های گوناگونی که از سال‌ها قبل از قرن بیستم فعال شده بودند، همچنان پرخروش به فعالیت مشغول بودند. دو امپراتوری طماع و توطئه‌گر، روسیه و اتریش-مجارستان، به دنبال جنگ‌افروزی و دولت‌سازی و نیز الحاق سرزمین‌هایی بودند که بیش از پنج قرن در اختیار ترکان عثمانی بود. اتریشی‌ها حتی درصدد مسخ هویتی مردم بوسنی و هرزگوین برآمدند. روس‌ها به دفاع از پان‌اسلاویسم در بالکان به خلق کمته‌های ترور دست زدند؛ کشوری که اسلاوهای لهستانی را بارها قتل عام کرده بود این بار رزم‌ن‌های عثمانی را به دفاع از اسلاوهای جنوب مورد تهاجم قرار داد. سرانجام گلوله جاسی عاصی از بیرحمی‌های اتریشی‌ها، جرقه جنگ را در بشکه باروت اروپایی زد و آتش جنگ جهانی را بااروخت.

جنگ با بی‌رحمی تمام آغاز شد و سرزمین‌هایی را به نابودی کشاند و عاقبت با بیست میلیون کشته به پایان خود رسید و با سرنوشت چند امپراتوری پایان داد. پس از جنگ نیز شرایط اروپا بهتر نشد و بحران‌های جدید بر اثر سیاست‌های تاریخی به وقوع پیوست. نتیجه، ظهور فاشیسم هم در اردوگاه سرمایه‌داری و هم در آوگاه سوسیالیسم بود. نتیجه قهری چنین شرایط مهیا شدن برای جنگ جدید بود. این بار آدرت هیتلر، سرچوخته جنگ جهانی اول، سرخورده از مسائل اجتماعی و آلت دست سرمایه‌داری آلمان، در پاسخ به تحقیر ورسای، چکامه جنگ را سرود. جنگی که این بار بیشتر از پیش اروپا و سایر کشورهای جهان را به نابودی کشاند و بیش از پنجاه میلیون کشته بر جای گذاشت. جنگی که با بمباران‌های اتمی سرنوشت جهان را تغییر داد و تا پایان قرن همچنان سایه ترس و وحشت را بر سر می‌ماند. کشورها گسترده داشت. جنگ سرد و توازن وحشت و بسیاری از حوادث قرن در همین راستا قابل رجه‌اند.

کتاب حاضر به صورت مجمل و در حد توان دانشجویان برای یک درس واحد تنظیم شده است و به مسائل مهم قرن اشاره شده و آنچه مهم تشخیص داده شده با تفصیل بیشتری بازگو می‌شود. در عین حال، مسائل سیاسی پررنگ‌تر جلوه کرده و حق مسائل اقتصادی و علمی ادا نشده است. از آن جایی که حجم کتاب بیش از یک درس دو واحدی شده است از طرح سؤالات هر بخش و معرفی موضوع‌ها و منابع بیشتر در آن قسمت خودداری کردم. بی‌شک منابع اینترنتی در تاریخ اروپا از جایگاه مهمی برخوردار است و تعدادی از آن‌ها را در پایان آورده‌ام و پژوهشگر از طریق آن‌ها می‌تواند به قسمت اعظم اسناد و منابع تاریخ دسترسی پیدا کند.

در تدوین کتاب لازم است ابتدا از دانشجویان ارشد جهان تشکر کنم که با خواندن متن و ارائه نقطه نظرات خود به من کمک کردند. از دانشجویان کارشناسی تاریخ نیز سپاسگزارم. اما از فردوس آقایی و محمد امین مرادی که بیشترین کمک و تحمل را کردند تشکر می‌کنم. از کتابداران کتابخانه‌های مختلف نیز سپاسگزارم.

www.ketab.ir